

spacer po

Wrocławiu

Małgorzata Urlich-Kornacka

A series of teal footprints arranged in a wavy line across the top of the page, framing the title.

spacer po
Wrocławiu

Tekst: **Małgorzata Ulrich-Kornacka**

Redakcja i korekta: **zespół Wydawnictwa SBM**

Projekt makiety: **Marcin Siwiec**

Opracowanie graficzne: **Jacek Bronowski**

Mapy: **Marcin Kot**

Projekt okładki: **Aleksandra Zimoch**

Ilustracje na okładce: © Piter79 | Dreamstime.com

© Copyright for the text, cover and layout by Wydawnictwo SBM
Warszawa 2022

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2
01-602 Warszawa
www.wydawnictwosbm.pl

ISBN 978-83-8222-852-6

Spis treści

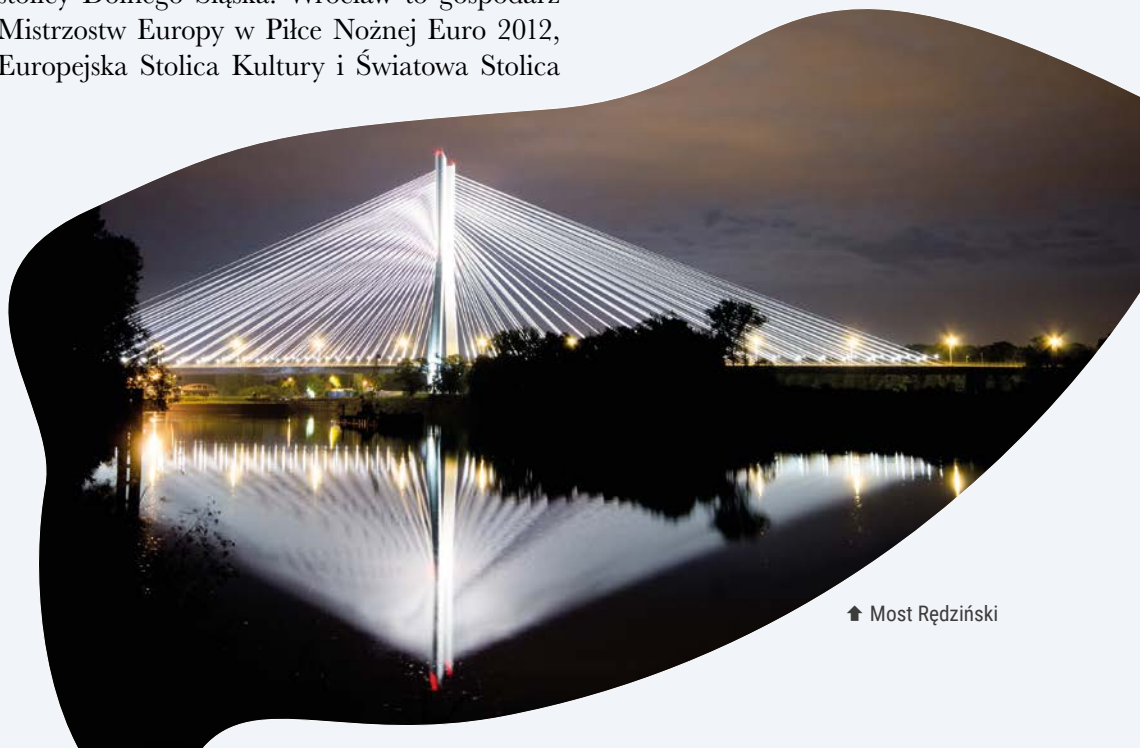
Zrozumieć Wrocław	4
Krasnale	6
Trasa 1	
Wroclove – miłość od pierwszego wejrzenia	8
Trasa 2	
Wokół Rynku – szlakiem legend i niezwykłych historii prawdziwych	30
Trasa 3	
Wrocław dla początkujących: z Rynku na Ostrów Tumski	42
Trasa 4	
Muzyczny Wrocław	68
Trasa 5	
Śladami Eberharda Mocka, bohatera kryminałów Marka Krajewskiego	84
Trasa 6	
Filmowy Wrocław, czyli Wielka Wyspa w kadrze	98
Trasa 7	
Zielono mi, czyli wśród drzew Promenady Staromiejskiej	116
Trasa 8	
Z Odrą w tle	138
Trasa 9	
Ach, ten wrocławski modernizm	160
Indeks	190
Autorzy fotografii	192

Zrozumieć Wrocław

Witamy we Wrocławiu – czwartym pod względem liczby ludności (ponad 640 tys.) i piątym pod względem powierzchni (blisko 293 km²) mieście Polski, historycznej stolicy Śląska i obecnej stolicy Dolnego Śląska. Wrocław to gospodarz Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012, Europejska Stolica Kultury i Światowa Stolica

⬆ Centrum Wrocławia
o zachodzie słońca

⬆ Most Rębiński

Książki 2016, gospodarz The World Games 2017, miasto z tytułem European Best Destination 2018 (ang. „najpopularniejszy europejski kierunek podróży”), Miasto Literatury UNESCO 2019 i najbardziej atrakcyjny dla biznesu ośrodek w kraju (2021).

Wrocław może się poszczycić ponadtyśiącletnią historią. Jego nazwa pochodzi od imienia czeskiego księcia Wratysława I (łac. Vratislav), założyciela grodu nad Odrą. Około 985 r. gród został zdobyty przez Mieszka I, twórcę państwa polskiego. W 1000 r. założono tu jedno z trzech polskich biskupstw (pozostałe to krakowskie i kołobrzeskie). W kolejnych stuleciach Wrocław należał do Czech, Austrii, Prus, Niemiec, a po II wojnie światowej, podczas której zniszczeniu uległo około 70% zabudowy, ponownie znalazł się w granicach państwa polskiego.

Od początku historii miasta mieszały tutaj różne narody, rozbrzmiewały różne języki, mieszały się kultury i religie, co pozytywnie wpłynęło na współczesny charakter Wrocławia. Nie ma drugiego miasta w Polsce, w którym atmosfera mikrokosmosu Europy byłaby bardziej wyczuwalna.

Miasto to centrum kulturalne Dolnego Śląska – odbywa się tutaj wiele imprez, festiwali muzycznych i teatralnych, działają liczne muzea, siedziby mają różne ważne instytucje. Na wielu wyższych uczelniach kształcą się około 120 tys. studentów – prawie co piąty mieszkaniec to student, co sprawia, że Wrocław nigdy nie zasypia – tętni życiem zarówno w dzień, jak i w nocy. Przekonasz się o tym, wyruszając na wędrowkę z naszym przewodnikiem. Książka zawiera dzieć tematycznych tras po Wrocławiu (pieszych lub rowerowych) i choć wybór jest subiektywny, to staraliśmy się, by wycieczki były różnorodne i prowadziły po znanych, jak i mniej popularnych zakątkach miasta.

Zapraszamy do wspólnej wędrówki!

KALENDARIUM

Historia Wrocławia jest niezwykle bogata i skomplikowana. Aby ułatwić zwiedzającym jej zrozumienie, odwołujemy się do dat z historii, które można znaleźć na Ścieżce historii Wrocławia (zob. s. 53).

- 1000 r. ustanowienie biskupstwa we Wrocławiu
- 1241 r. najazd Mongołów
- 1242 r. lokacja miasta na prawie magdeburskim
- 1335 r. przejście Wrocławia pod władanie Korony Królestwa Czech
- 1526 r. przejście Wrocławia pod władanie austriackich Habsburgów
- 1530 r. nadanie miastu pięciopolewego herbu
- 1633 r. wybuch jednej z największych epidemii dżumy
- 1702 r. założenie Akademii Leopoldyńskiej
- 1741 r. przejście Wrocławia pod panowanie Prus
- 1793 r. krwawo stłumiony bunt czeladników (echa rewolucji francuskiej)
- 1807 r. zdobycie Wrocławia przez wojska napoleońskie
- 1842 r. uruchomienie pierwszej linii kolejowej
- 1913 r. otwarcie Hali Stulecia
- 1945 r. upadek Festung Breslau (Twierdzy Wrocław) i kapitulacja miasta
- 1980 r. narodziny wrocławskiej „Solidarności”
- 1997 r. powódź
- 2016 r. Europejska Stolica Kultury
- 2017 r. dziesiąta edycja zawodów The World Games (olimpiada sportów nieolimpijskich)

Krasnale

Trudno sobie wyobrazić Wrocław bez krasnali: stoją przecież niemal na każdym rogu! W stolicy Dolnego Śląska mieszka ich już obecnie ponad 800, a ta liczba ciągle rośnie. Skąd się wzięły we Wrocławiu i co tak naprawdę oznaczają?

Wszystko zaczęło się ponad 20 lat temu. Na przełomie 2000 i 2001 r. „Gazeta Wyborcza” ogłosiła konkurs na krasnalą. Miał on nawiązywać do słynnej Pomarańczowej Alternatywy – ruchu happeningowego z lat 80. XX w., którego celem było ośmieszenie ówczesnego systemu politycznego.

Umieszczane na murach największych polskich miast (w tym Wrocławia – kolebki Pomarańczowej Alternatywy) krasnoludki stały się symbolem walki z komunistycznym reżimem. Początkowo pojawiały się na zamalowanych przez władze szarą farbą hasłach wolnościowych, później można je było zobaczyć już w całym mieście. W II połowie lat 80. XX w. rewolucja stała się faktem – młodzi ludzie przebrani za krasnoludki opanowali miasto.

Największy happening Pomarańczowej Alternatywy odbył się 1 czerwca 1988 r. Kilka tysięcy wrocław-

↑ Krasnale Syzyfki

↑ Krasnal namalowany na ścianie kamienicy we Wrocławiu

↑ Papa Krasnal

wian zebrało się na ulicy Świdnickiej w samodzielnie uszytych lub wykonanych czapkach krasnali. Świat obieła informacja o „rewolucji krasnoludków” i historycznym przewrocie. Dwadzieścia lat po tych wydarzeniach pojawił się pomysł upamiętnienia tego wydarzenia i stworzenia krasnala Pomarańczowej Alternatywy. Konkurs wygrał młody artysta Olaf Brzeski. Korpulentny, nieco zamysłony, z psotnym uśmieszkiem, z kamieniem ukrytym w dłoni – tak wygląda pierwszy wrocławski krasnal, który pojawił się 1 czerwca 2001 r. przy ulicy Świdnickiej 8b. Stoi na ogromnym czubku kciuka. Jeśli przyłożymy kciuk do czubka nosa i poruszamy

pozostałymi palcami, gest „grania władzy na nosie” stanie się bardzo czytelny.

Nikt się nie spodziewał, że zapoczątkuje to lawinę krasnoludków. Te, które zaczęły się pojawiać od 2005 r., nie mają nic wspólnego z pierwszym, zwanym Papą Krasnalem – to po prostu pomysł marketingowy. Wiele miast ma swój symbol lub maskotkę, która przyciąga turystów: Kraków – smoka, Warszawa – syrenkę, Łódź – murale. We Wrocławiu postawiono na krasnale, a pomysł, jak widać, bardzo się spodobał.

Przy poszukiwaniu małych skrzatów będzie na pewno pomocna aplikacja Wrocławskie krasnale (<https://wroclaw.citygame.com.pl/>).

↑ Krasnal Selfie

Dzięki niej dowiesz się, które krasnale są najbliższe ciebie, wybierzesz trasę najbardziej odpowiadającą twoim zainteresowaniom, możesz (po zalogowaniu) rywalizować z innymi graczami, robiąc zdjęcia krasnalom na trasie i zbierając za to punkty. To doskonały pomysł na rodzinną zabawę.

↑ Krasnale Wioślarze na bulwarze Politechniki Wrocławskiej

Trasa 1

Wrocław – miłość od pierwszego wejrzenia

 1,5 godziny

 23 obiekty

Wrocław to miasto stu mostów i krasnoludków, ale także Europejska Stolica Kultury 2016 i stolica regionu. Turyści zwykle zaglądają tu przejazdem na jeden dzień albo weekend, ale we Wrocławiu można spędzić aktywnie i ciekawie nawet dwutygodniowe wakacje.

Trasa prowadzi przez Rynek i plac Solny, czyli centrum miasta, którego nazwę pieszczotliwie wymawiamy jako „Wroclove”. A dlaczego? Bo Wrocławia po prostu nie da się nie kochać.

↑ Wrocławski Rynek,
plac Solny i okolice
z lotu ptaka

Autorka poleca

- Restauracja Konspira, plac Solny 11 – lokal nawiązuje wystrojem i menu do historii wrocławskiej opozycji antykomunistycznej.
- Vinyl Cafe, ulica Kotlarska 35–36 – dobra kawa, pyszne ciasta i klimat z winylem w tle.
- Lody Barton, Sukiennice 3/4 – naturalne lody rzemieślnicze, w tym dla diabetyków. Duży wybór smaków.
- Café Księgarnia Tajne Komplety, Przejście Garncarskie 2 – miejsce dla miłośników małej czarnej i dobrej literatury.

Przebieg trasy

- 1 Ratusz
- 2 Dom handlowy Feniks
- 3 Dawny dom towarowy Louis Levy jr.
- 4 Wrocławski Dom Literatury
- 5 Instytut im. Jerzego Grotowskiego
- 6 Kamienica Pod Złotym Pucharem
- 7 Piwnica Świdnicka
- 8 Fontanna Niedźwiadek

- 9 Kamienica Pod Starą Szubienicą
- 10 Pomnik Aleksandra Fredry
- 11 Muzeum Sztuki Mieszczańskiej
- 12 Fontanna Smoki
- 13 Budynek Starej Giełdy
- 14 Dawny pałac Heinricha Rybicha
- 15 MovieGate
- 16 OP ENHEIM

- 17 Dawna apteka Pod Murzynem
- 18 Dawny biurowiec Miejskiej Kasy Oszczędności
- 19 Kamienica Pod Siedmioma Elektorami
- 20 Muzeum Pana Tadeusza
- 21 Fontanna na Rynku
- 22 Urząd Miejski Wrocławia
- 23 Kamieniczki Jaś i Małgosia
- 24 Dawny dom towarowy Trautner

Wycieczkę rozpoczynamy na wrocławskim Rynku, po jego wschodniej stronie, czyli dawnej Stronie Zielonej Studni. Stajemy przed przegierzem i wschodnią fasadą ratusza, którą zdobi charakterystyczny zegar.

1

Ratusz i przegierz

📍 Rynek

Rynek – to tutaj bije serce miasta: obecnie towarzysko-kulturalne, kiedyś handlowe. Już od połowy XIII w., kiedy miasto lokowano na prawie magdeburskim, kwitł w nim handel, który przyniósł mu dobrobyt i bogactwo. Warto podkreślić, że Wrocław leżał na styku dwóch ważnych traktów handlowych: szlaku bursztynowego, prowadzącego

z południa, znad Adriatyku, na północ, ku zasobnym w bursztyn brzegom Bałtyku, oraz Drogi Wysokiej, zwanej również Królewską (Via Regia) lub Traktem Solnym, wiodącej z Hiszpanii na wschód, ku Ukrainie i Rosji. Rynek wrocławski jest obecnie drugim pod względem wielkości średniowiecznym rynkiem w Polsce (3,7 ha). Większą powierzchnię zajmuje jedynie ten w Krakowie, ale co ciekawe, wrocławski powstał wcześniej i to na nim wzorowano krakowski!

Każda ze stron Rynku miała swoją nazwę. Pierzeja wschodnia była nazywana **Stroną Zieloną Studni**. Tutaj znajdowało się pierwotnie wejście do **ratusza**,

↑ Wrocławski ratusz

którego późnogotycką, wschodnią fasadę zdobi oryginalny zegar astronomiczny z 1580 r. Wznoszenie ratusza rozpoczęto w latach 70. XIII w., a zakończono dopiero w poło-

↑ Zegar na wschodniej fasadzie

wie XVI stulecia. Początkowo był to budynek jednopiętrowy i pełnił funkcje handlowe. Z czasem dobudowywano następne pomieszczenia oraz dodano piętro, a dzisiejszy gotycko-renesansowy charakter obiekt uzyskał w XVI w. Ratusz był siedzibą reprezentującego mieszczan wobec księcia wójta, który zbierał podatki oraz dbał o sprowadzanie osadników do miasta. Przewodniczył również sądowni i wydawał wyroki. Za drzwiami od wschodniej strony znajdowała się Sala Wójtowska, zwana też Sądową, dlatego nie przez przypadek po wschodniej stronie Rynku stał **pręgierz**: początkowo drewniany, a od 1492 r. kamienny. Po rozprawie sądowej wyrok ogłaszano z wykusa dawnej kaplicy ratuszowej, a skazańca wyprowadzano z Sali Sądowej wprost pod pręgierz.

Obecny 10-metrowy piaskowcowy słup hańby został odtworzony w 1985 r. i jest wierną rekonstrukcją pręgierza średniowiecznego. W 2002 r. przywrócono mu również figurkę kata z mieczem i pękiem różg – ma ona rysy artysty Bohdana Jackiewicza. Ponieważ materiały ikonograficzne nie pozwalały na wierne odtworzenie przedwojennego posązka, autor pozwolił sobie na swobodną interpretację: strój zaprojektował na podstawie rysunków Albrechta Dürera, a katu dał swoją fizjonomię, gdyż (jak mówił) „tę twarz znał najlepiej”. Figurę odlał w brązie Stanisław Wysocki.

Aby lepiej przyjrzeć się opisanym poniżej domom handlowym, trzeba odwrócić się plecami do Ratusza, skrócić w lewo i pójść wzdłuż wschodniej strony Rynku.

2

Dom handlowy Feniks

📍 Rynek 31/32

Druga połowa XIX w. to okres dynamicznego rozwoju miasta związany z wygraną wojną niemiecko-francuską i olbrzymią kontrybucją, którą

w konsekwencji przegranej Francuzi musieli zapłacić Niemcom. Otwierano wówczas nowe sklepy i budowano duże domy towarowe: między 1892 a 1912 r. w ścisłym centrum miasta powstało ich ponad 60. Wiązało się to z wyburzaniem wielu zabytkowych kamienic, co nie zawsze mieszkańcy przyjmowali z aprobatą. Ale życie toczyło się własnym rytmem i nic nie było w stanie zahamować rozwoju Wrocławia. Przykładem handlowej

↑ Pręgierz przed wschodnią elewacją ratusza

↑ Dom handlowy Feniks

prosperity są dwa budynki wyróżniające się po wschodniej stronie rynku – dom handlowy Feniks (dawny dom towarowy braci Baraschów) oraz dawny dom towarowy Louis Lewy jr.

Dom handlowy Feniks należał kiedyś do braci Baraschów, którzy karierę zaczęli od sprzedaży pasty do butów Baratoł, nadającej obuwia szczególnie polską. Posiadali kilkanaście takich przybytków, ale najpiękniejszym i najbardziej luksusowym był właśnie ten na wrocławskim Ryнку. Secesyjny budynek otwarty w 1904 r. zdobila umieszczona na szczy-

cie wielka, podświetlana, oszklona kula ziemiska o średnicy 6,5 m, którą rozebrano w 1929 r. (zob. Trasa nr 9, s. 173). Po przebudowie obiekt zyskał natomiast inną atrakcję: pierwsze we Wrocławiu schody ruchome wiodące z parteru na pierwsze piętro. Kiedy uruchomiono go w lipcu 1946 r. jako Spółdzielczy Dom Towarowy, pierwszy schodami wjechał premier Edward Osóbka-Morawski. Schody funkcjonowały niemal bezawaryjnie do początku lat 70. XX w., a zlikwidowano je podczas ostatniego remontu obiektu przeprowadzonego w 2004 r.

Mimo upływu lat dom handlowy Feniks wpisał się na stałe w krajobraz miejski i nadal można w nim kupić... niemal wszystko.

3

Dawny dom towarowy Louis Lewy jr.

📍 Rynek 39/40

Na koniec XIX w. przypada rozkwit wrocławskiej gminy żydowskiej, która była trzecią pod względem wielkości w Niemczech (po Berlinie i Frankfurtu nad Menem). W 1825 r. we Wrocławiu mieszkało 4,4 tys. żydów, sto lat później ich liczba wzrosła pięciokrotnie. Gmina przyczyniła się do gospodarczego i duchowego rozwoju Wrocławia. Emancypacja żydów oznaczała również niezależność materialno-finansową. Symbolem powodzenia wrocławskich przedsiębiorców stały się nowoczesne gmachy, m.in. dom towarowy Louis

↑ Dawny dom towarowy Louis Lewy jr.

Lewy jr., którego specjalnością była produkcja i sprzedaż najwyższej jakości płaszczy damskich. Założona w 1861 r. nieduża fabryka już kilka lat później przynosiła tak wielkie dochody (Louis Lewy wysyłał płaszcze do Rosji, na Kaukaz, do Anglii i Szwajcarii), że na przełomie wieków syn założyciela, Otto Lewy, mógł postawić na wrocławskim Rynku ogromny dom towarowy, którego fasada przetrwała II wojnę światową.

Pozostajemy po wschodniej stronie Rynku, ale podążamy w kierunku zabudowy śródmiejowej usytuowanej naprzeciwko kamienic. Znajdują się tam trzy przejścia: Garncarskie, Żelaznicze oraz Sukiennice.

W 2019 r. Wrocław został przyjęty do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO, stając się tym samym drugim po Krakowie Miastem Literatury UNESCO w Polsce.

4

Wrocławski Dom Literatury

📍 Przejście Garncarskie 2

W 2016 r. Wrocław został Europejską Stolicą Kultury oraz Światową Stolicą Książki UNESCO. Powołano wówczas do życia Wrocławski Dom Literatury. Instytucja ta organizuje wydarzenia literackie, m.in. spotkania autorskie, prowadzi projekty edukacyjne, targi książki i działalność wydawniczą (w ramach Wydawnictwa Warstwy), organizuje festiwale z prestiżowymi nagrodami: Literacką

Nagrodą Europy Środkowej Angelus i Wrocławską Nagrodą Poetycką Silesius.

5

Instytut im. Jerzego Grotowskiego

📍 Rynek Ratusz 27

W Przejściu Żelazniczym ma główną siedzibę Instytut im. Jerzego Grotowskiego. W tym miejscu od 1965 r. działa Instytut Badań Metody Aktorskiej – Teatr Laboratorium (od 1970 r. Instytut Aktora – Teatr Laboratorium, od 1975 r. Instytut – Laboratorium),

📍 Wejście do Przejścia Żelazniczego. Po prawej mural *Źródło życia* wykonany przez haitańskich artystów, a w głębi Instytut im. Jerzego Grotowskiego

założony przez Jerzego Grotowskiego, który wraz z zespołem przeniósł się do Wrocławia z Opola. To tutaj odbyły się premiery *Księcia Niezłomnego* (1965) i *Apocalypsis cum figuris* (1968/1969). Instytut jest miejską instytucją kultury, która dokumentuje i upowszechnia wiedzę o Jerzym Grotowskim i Teatrze Laboratorium oraz realizuje przedsięwzięcia o charakterze artystycznym, naukowym oraz edukacyjnym. Wydarzenia odbywają się w trzech miejscach: w salach teatru w Przejściu Żelazniczym, w Piekarni (Centrum Sztuk Performatywnych) przy ulicy księcia Witolda 62–70 oraz w studiu Na Grobli (ul. Na Grobli 30–32).

Wzdłuż wschodniej strony Rynku wracamy pod ratusz, mijamy go po prawej stronie i zatrzymujemy się po południowej stronie Rynku. Stajemy pod kamienicą z numerem 26.

6

Kamienica Pod Złotym Pucharem

📍 Rynek 26

Pierzeja południowa to **Strona Złotego Pucharu**, będąca kiedyś najbardziej reprezentacyjną stroną Rynku. Wzięła nazwę od kamienicy Pod Złotym Pucharem, która zasłynęła jako pechowa: w latach 1438–1439 arcyksiążę Albrecht II, pierwszy z dynastii Habsburgów na czeskim tronie, według podania, po zabawie

↑ Detal elewacji kamienicy Pod Złotym Pucharem

tanecznej złamał nogę i musiał mieszkać tutaj przymusowo przez pięć miesięcy. Jego wizyty nie wspominali dobrze miejscy rajcy: za zaniedbania i wykroczenia zostali ukarani grzywną w wysokości 10 tys. guldenów. Na tej sytuacji skorzystały natomiast cechy rzemieślnicze,

↑ Elewacja Kamienicy Pod Złotym Pucharem

które od władcy otrzymały na kolejne 300 lat dwa dodatkowe miejsca w radzie miejskiej dla swoich reprezentantów.

Od II połowy XVI w. kamienica należała do rodziny Bechererów. Od nazwiska rodu pochodzi najprawdopodobniej jej późniejsza nazwa. Godło kamienicy (niem. *Becher* – puchar) widać na wejściu. W II połowie XVIII w. budynek nabył kupiec Bernhard Joseph Grund. Właściciel jest widoczny na fasadzie budynku wraz z symbolami handlu: okrętem żaglowym i wozem. W XX w., kiedy udało się firmie Bernhard Joseph Grund wykupić sąsiednie kamienice pod nr. 27 oraz 28, powstał tutaj budynek handlowo-usługowy mieszczący bank oraz sklepy. Większość kamienic w tej pierzei Rynku została niemal doszczętnie wypalona podczas II wojny światowej. Obecne budynki są powojennymi rekonstrukcjami.

Podążamy wzdłuż strony południowej Rynku i zatrzymujemy się przed bogato zdobioną fasadą ratusza na wysokości wejścia do Piwnicy Świdnickiej.

Południowa fasada ratusza jest często nazywana „kroniką miasta”, gdyż znajdują się tutaj wykonane na przełomie XV i XVI w. scenki humorystyczne i bajkowe oraz sceny rodzajowe, które sporo mówią o dawnym życiu Wrocławia. Pierwotnie strona południowa miała być dodatkowo ozdobiona 12 figurami – przygotowano cokoły i baldachimy, ale

↑ Południowa fasada ratusza nazywana „kroniką miasta”

z niewiadomych powodów rzeźby nie powstały. Do pomysłu powrócono w latach 80. XIX w. Radca budowlany Carl Lüdecke, który kierował pracami renowacyjnymi ratusza, zgłosił pomysł, aby na cokołach umieścić podobizny przedstawicieli stanów śląskich. Jego propozycja została zaaprobowana. Nie wiadomo, kto wpadł na pomysł, aby figurom nadać rysy urzędujących w latach 90. XIX w. członków Rady Miejskiej Wrocławia oraz Komisji Budowlanej, zajmują-

cej się renowacją obiektu. Faktem jest, że w widocznym na ratuszu XIX-wiecznym poczcie wybrańców rozpoznamy postaci, które wpisały się w historię Wrocławia. Patrząc od lewej, są to: 1. mieszczanin (Heinrich Korn, znany wydawca i starszy Rady Miejskiej Wrocławia), 2. mieszcza (małżonka Heinricha Korna), 3. mnich (w tej postaci został uwieczniony Richard Plüddemann, miejski radca budowlany i wielbiciel neogotyku), 4. kupiec (Filip Wolfgang Eras, syndyk Izby Handlowej),

5. budowniczy (Carl Lüdecke, pomysłodawca galerii i radca budowlany), 6. posłaniec (burmistrz Maximilian von Ysselstein, honorowy obywatel miasta), 7. ławnik (Aleksander Kaumann, konstruktor wrocławskich mostów i miejski radca budowlany), 8. rajca (Ferdinand Julius Ernst Friedensburg, nadburmistrz Wroc-

ławia), 9. pisarz (Gustav Dickhuth, burmistrz Wrocławia i honorowy obywatel miasta), 10. żołnierz (pierwowzór tej postaci nie jest znany) oraz nad wejściem do Piwnicy Świdnickiej 11. birbant i 12. kłótnica (rysy ich twarzy nie przypominają nikogo z przedstawicieli elity miejskiej – być może prominentom zabrakło nieco samokrytycyzmu). Ten osobliwy poczet zasłużonych dla miasta został wykonany przez dwóch rzeźbiarzy: Christiana Behrensa, który wyrzeźbił osiem figur, oraz Oskara Rassaua, któremu przypadło w udziale wykonanie czterech: mnicha, kupca, budowniczego i pisarza (zob. Trasa nr 2, s. 38).

➦ Mnich na fasadzie ratusza

7

Piwnica Świdnicka

📍 Rynek Ratusz 1

Po południowej stronie znajduje się wejście do słynnej Piwnicy Świdnickiej, prawdopodobnie najstarszej piwiarni w Europie. Lokal ma ponad 700 lat, a jego nazwa pochodzi od znakomitego świdnickiego piwa marcowego, które należało do najlepszych w Europie. Jak ważny był to wówczas trunek, świadczy głośna „wojna piwna” z lat 1380–1382. Z okazji nadchodzących świąt Bożego Narodzenia w roku 1380 książę legnicki Rupert I wysłał swojemu bratu kanonikowi na Ostrów Tumski kilka beczek znakomitego piwa. We Wrocławiu transport zarekwirowano – tylko rada

➦ Żołnierz na fasadzie ratusza

miejska posiadała bowiem monopol na dostawy i sprzedaż tego trunku. Kapituła katedralna zaprotestowała, a kiedy sprzeciw nie przyniósł pożądanego skutku, nałożyła na Wrocław klątwę kościelną – co miało miejsce 8 stycznia 1381 r. Ucichły dzwony kościelne, nie odprawiano nabożeństw, a śluby, chrzty

↑ Birbant i klótnica nad wejściem do Piwnicy Świdnickiej

↑ Fontanna Niedźwiadek

i pogrzeby musiały się odbywać bez oprawy kościelnej. Wiadomość o sporze dotarła do papieża Urbana VI, który przysłał do miasta swojego legata. Problem rozwiązano dopiero w 1382 r. Rady miejscy udzielili zgody kapitule na transport i wyszynk piwa, ale jedynie na własny użytek. Całe wydarzenie nazwano „wojną piwną” lub „wojną popią”.

8

Fontanna Niedźwiadek

📍 Rynek

W pobliżu wejścia do Piwnicy Świdnickiej stoi replika wodotrysku z odlanym w brązie misiem z 1998 r. Pierwotny Niedźwiadek projektu Ernsta Moritza Geygera stanął

na Rynku w 1904 r. (zob. Trasa 2, s. 38). Tradycja głosi, że dotknięcie jego nosa lub języka pozwoli na ponowny przyjazd do Wrocławia. Jak widać po lśniących i wypolerowanych częściach ciała misia, wiele osób w to wierzy!

Przechodzimy kilkadziesiąt kroków dalej pod pomnik Aleksandra hrabiego Fredry, naprzeciw którego widać przejście bramne. Dawniej w tym miejscu znajdowała się Galgengasse, czyli uliczka Szubienicza.

9

Kamienica Pod Starą Szubienicą

📍 Rynek 19

Kamienica wzięła nazwę od przejścia szubienicznego, którym prowadzono skazańców. Na przełomie XIX i XX w. budynek należał do rodziny Cohnów. Hermann Ludwig Cohn był wybitnym wrocławskim okulistą, który przeprowadził skutecznie około 5 tys. operacji oczu. Nazywano go „ocznym Cohnem” (Augen-Cohn), a leczyły się u niego znane osobistości z Europy (m.in. Cosima Wagner, córka Franza Liszta).

10

Pomnik Aleksandra Fredry

📍 Rynek

W pobliżu wejścia do Muzeum Sztuki Mieszczańskiej stoi spiżowy pomnik polskiego komediopisarza Aleksandra Fredry. Posąg projektu Leonarda Marconiego

stanął w 1879 r. we Lwowie, po II wojnie światowej trafił do Warszawy, a w 1956 r. został przywieziony do Wrocławia. Sam hrabia odwiedził Wrocław – był zainteresowany kupnem majątku i przeprowadzką na teren Dolnego Śląska lub Wielkopolski, gdyż jego jedyny syn po udziale w węgierskiej Wiośnie Ludów został uznany za persona non grata. Rodzice Jana Aleksandra chcieli więc osiedlić się w miejscu, gdzie będzie mógł zamieszkać również ich potomek. Ostatecznie do realizacji tych planów nie doszło.

We wrocławskim Osso-lineum znajduje się ponad 20 tomów dzieł ojca polskiej komedii, w tym brudnopis *Zemsty* i pierwsza wersja *Ślubów panieńskich*, zatytułowana *Nienawiść mężczyzn*. Po II wojnie światowej zbiór rękopisów Fredry trafił wraz z innymi cennymi dziełami ze Lwowa do Wrocławia. Za pomnikiem widać ułożony z kolorowych kostek herb miasta, wykonany w 1997 r.

Herb zawiera pięć charakterystycznych elementów: literę „W”, która nawiązuje do łacińskiej nazwy miasta Wratislavia, pochodzącej od legendarnego

założyciela miasta – czeskiego księcia Wratysława I; czeskiego lwa; śląskiego orła; popiersie Jana Ewangelisty – patrona rady miejskiej oraz głowę św. Jana Chrzciciela na misie – patrona katedry, Wrocławia i archidiecezji wrocławskiej.

11

Muzeum Sztuki Mieszczańskiej

📍 Rynek

Muzeum Sztuki Mieszczańskiej ma siedzibę w Ratuszu i jest poświęcone sztuce użytkowej rzemieślników i artystów wrocławskich żyjących od średniowiecza po współczesność. Wystawy stałe i czasowe są prezentowane w Hali Mieszczańskiej (tutaj znajduje się galeria popiersi sławnych wrocławian), Sali Wójtowskiej, Izbie Rady, Kancelarii Rady, Sali Wielkiej, Izbie Seniora Rady i Sali Księżęcej, w której kiedyś organizowano zjazdy książąt śląskich. Największe wrażenie robi **Sala Wielka** (650 m²), w której odbywały się (i nadal odbywają) uroczystości o charakterze oficjalnym i gdzie podejmowano wybitne osobistości. Została wybudowana w II połowie XV w. przez mistrzów wrocławskich oraz łżyckich i saksońskich rzemieślników. Ma wspaniałe sklepienie sieciowe z lat 1481–1484, wzbogacone 161 zwornikami i 52 wspornikami. Różnorodność występujących tam wątków – symboli heraldycznych Wrocławia, księstwa wrocławskiego, prowincji śląskiej i Króle-

↑ Pomnik hrabiego Aleksandra Fredry